

الفبای بورس

راهنمای ورود به بازار سرمایه

تالیف:

دکتر حسن قاسمی

بتول جوریان

پیشگامان

راهنمای ورود به بازار سرمایه

مطالعه و یادگیری از کتابخانه دیجیتال

کتابخانه دیجیتال ایران - تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۱۱ - طبقه ۱۱

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸ | وبسایت: www.digitallibrary.ir

کتابخانه دیجیتال ایران - تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۱۱ - طبقه ۱۱

مطالعه و یادگیری از کتابخانه دیجیتال

کتابخانه دیجیتال ایران - تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۱۱ - طبقه ۱۱

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸ | وبسایت: www.digitallibrary.ir

مطالعه و یادگیری از کتابخانه دیجیتال

کتابخانه دیجیتال ایران - تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۱۱ - طبقه ۱۱

تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۸۸۸۸۸ | وبسایت: www.digitallibrary.ir

آراد کتاب

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۲	.....	مقدمه
۱۵	.....	فصل اول: کلیات
۱۵	.....	نظام مالی
۱۶	.....	۱-۱- بازار پول
۱۶	.....	۱-۲- بازار پوشش ریسک
۱۷	.....	۱-۳- بازار سرمایه
۱۹	.....	۱-۴- نهاد مالی
۲۰	.....	۱-۵- نهاد نظارتی
۲۰	.....	۱-۶- ابزارهای مالی
۲۳	.....	فصل دوم: بورس و بازار سرمایه
۲۵	.....	۱-۲- نهاد نظارتی
۲۵	.....	۱-۱-۲- شورای عالی بورس
۲۶	.....	۱-۲-۲- سازمان بورس و اوراق بهادار
۲۷	.....	۲-۲- نهادهای مالی
۲۸	.....	۱-۲-۲- بورس اوراق بهادار تهران
۲۸	.....	۲-۲-۲- فرابورس ایران
۲۹	.....	۳-۲-۲- بورس کالا
۳۰	.....	۴-۲-۲- بورس انرژی
۳۰	.....	۵-۲-۲- شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه
۳۲	.....	۶-۲-۲- کانون کارگزاران بورس و اوراق بهادار
۳۳	.....	۷-۲-۲- کانون نهادهای سرمایه‌گذاری ایران
۳۴	.....	۸-۲-۲- شرکت مدیریت فناوری بورس تهران
۳۴	.....	۹-۲-۲- شرکت کارگزاری
۳۵	.....	۱۰-۲-۲- گروه خدمات بازار سرمایه
۳۵	.....	۱۱-۲-۲- شرکت تامین سرمایه
۳۶	.....	۱۲-۲-۲- شرکت سرمایه‌گذاری
۳۷	.....	۱۳-۲-۲- شرکت سیدگردانی
۳۷	.....	۱۴-۲-۲- بازارگردان

۶۵	فصل چهارم: وبسایت‌های مرتبط با بازار سرمایه .....
۶۵	۴-۱- وبسایت سازمان بورس و اوراق بهادار .....
۶۶	۴-۲- وبسایت شرکت بورس اوراق بهادار تهران .....
۶۶	۴-۳- وبسایت شرکت فرابورس ایران .....
۶۶	۴-۴- وبسایت شرکت بورس کالای ایران .....
۶۷	۴-۵- وبسایت شرکت بورس انرژی ایران .....
۶۷	۴-۶- وبسایت شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه .....
۶۸	۴-۷- وبسایت شرکت مدیریت فناوری بورس تهران .....
۶۸	۴-۸- سامانه جامع اطلاع‌رسانی ناشران- کدال .....
۶۸	۴-۹- وبسایت کنون کارگزاران بورس و اوراق بهادار .....
۷۱	فصل پنجم: اصطلاحات بازار سرمایه .....
۷۱	۵-۱- شاخص .....
۷۲	۵-۱-۱- شاخص کل قیمت .....
۷۴	۵-۱-۲- شاخص قیمت و بازده نقدی (درآمد کل) .....
۷۵	۵-۱-۳- شاخص کل هم‌وزن .....
۷۵	۵-۱-۴- شاخص قیمت هم‌وزن .....
۷۶	۵-۱-۵- شاخص بازده نقدی .....
۷۶	۵-۱-۶- شاخص صنعت و شاخص مالی .....
۷۶	۵-۱-۷- شاخص سهام آزاد شناور .....
۷۷	۵-۱-۸- شاخص بازار اول و بازار دوم .....
۷۷	۵-۱-۹- شاخص کل فرابورس .....
۷۷	۵-۱-۱۰- شاخص ۵۰ شرکت برتر .....
۷۷	۵-۱-۱۱- شاخص ۳۰ شرکت بزرگ .....
۷۸	۵-۱-۱۲- شاخصهای مهم در بورسهای دنیا .....
۷۸	۵-۲- وضعیت بازار .....
۷۹	۵-۳- ارزش بازار .....
۷۹	۵-۴- تعداد معاملات .....
۷۹	۵-۵- ارزش معاملات .....
۷۹	۵-۶- حجم معاملات .....
۷۹	۵-۷- نماد .....
۸۰	۵-۸- تاثیر در شاخص .....
۸۰	۵-۹- انواع قیمت و بازه‌های قیمتی .....

۳۸	۲-۱۵- شرکت مشاوره سرمایه‌گذاری .....
۳۸	۲-۱۶- شرکت پردازش اطلاعات مالی .....
۳۸	۲-۱۷- صندوق سرمایه‌گذاری مشترک .....
۳۹	۲-۱۸- شرکت رتبه‌بندی اعتباری .....
۳۹	۲-۳- ابزارهای مالی .....
۴۱	۲-۳-۱- ابزار مالکانه .....
۴۳	۲-۳-۲- ابزار بدهی .....
۴۴	۲-۳-۳- ابزار مشتقه .....
۵۱	فصل سوم: بازارهای بورس .....
۵۱	۳-۱- شرکت بورس اوراق بهادار تهران .....
۵۲	۳-۱-۱- بازار نقد .....
۵۲	۳-۱-۲- بازار بدهی .....
۵۳	۳-۱-۳- بازار اختیار معامله .....
۵۳	۳-۱-۴- بازار آتی .....
۵۴	۳-۱-۵- بازار تبعی .....
۵۴	۳-۱-۶- بازار ETF .....
۵۴	۳-۲- شرکت فرابورس ایران .....
۵۵	۳-۲-۱- بازار اول و دوم .....
۵۶	۳-۲-۲- بازار شرکت‌های کوچک و متوسط .....
۵۶	۳-۲-۳- بازار سوم .....
۵۷	۳-۲-۴- بازار پایه .....
۵۸	۳-۲-۵- بازار ابزارها و نهادهای مالی نوین .....
۵۹	۳-۳- شرکت بورس کالای ایران .....
۵۹	۳-۳-۱- بازار فیزیکی .....
۶۰	۳-۳-۲- بازار فرعی .....
۶۰	۳-۳-۳- بازار مشتقه .....
۶۱	۳-۳-۴- بازار مالی .....
۶۲	۳-۴- شرکت بورس انرژی ایران .....
۶۳	۳-۴-۱- بازار فیزیکی .....
۶۳	۳-۴-۲- بازار مشتقه .....
۶۴	۳-۴-۳- بازار فرعی .....

۱۱۵	۷-۱-۴- حسابرس
۱۱۵	۷-۱-۵- ضامن
۱۱۵	۷-۱-۶- متعهد پذیرهنویس
۱۱۵	۷-۱-۷- عامل پرداخت
۱۱۶	۷-۱-۸- بازارگردان
۱۱۶	۷-۲-۱- انواع اوراق صکوک
۱۱۶	۷-۲-۱- اوراق مشارکت
۱۱۷	۷-۲-۲- اوراق اجاره
۱۱۸	۷-۲-۳- اوراق مزایحه
۱۱۹	۷-۲-۴- اوراق سلف موازی استاندارد
۱۱۹	۷-۲-۵- اوراق استصناع
۱۲۰	۷-۲-۶- اوراق منفعت
۱۲۰	۷-۲-۷- اوراق جعاله
۱۲۱	۷-۲-۸- اوراق مضاربه
۱۲۱	۷-۲-۹- اوراق مزارعه
۱۲۲	۷-۲-۱۰- اوراق مسابقات
۱۲۲	۷-۳- رویه اجرایی انتشار انواع صکوک
۱۲۵	فصل هشتم: صندوق سرمایه‌گذاری مشترک
۱۲۶	۸-۱-۱- ارکان صندوق
۱۲۶	۸-۱-۱- مجمع صندوق
۱۲۷	۸-۱-۲- مدیر صندوق
۱۲۷	۸-۱-۳- متولی صندوق
۱۲۷	۸-۱-۴- ضامن
۱۲۸	۸-۱-۵- حسابرس
۱۲۸	۸-۱-۶- کارگزاران صندوق
۱۲۸	۸-۲-۱- انواع صندوق‌های سرمایه‌گذاری مشترک
۱۲۸	۸-۲-۱- دسته‌بندی صندوق‌های سرمایه‌گذاری براساس موضوع فعالیت
۱۳۱	۸-۲-۲- دسته‌بندی صندوق‌های سرمایه‌گذاری براساس نحوه معامله واحدهای آن
۱۳۲	۸-۲-۳- دسته‌بندی صندوق‌های سرمایه‌گذاری براساس تقسیم سود
۱۳۳	فصل نهم: پذیرش شرکت‌ها در بازار سرمایه
۱۳۳	۹-۱-۱- مزایای ورود شرکت‌ها به بازار سرمایه
۱۳۴	۹-۱-۱- مزایای پذیرش برای شرکت پذیرفته‌شده و ناشر اوراق بهادار

۸۳	۵-۱۰- تعداد سهام
۸۳	۵-۱۱- حجم مینا
۸۴	۵-۱۲- سهام شناور آزاد
۸۵	۵-۱۳- حجم خریدوفروش حقیقی و حقوقی
۸۵	۵-۱۴- وضعیت نماد
۸۶	۵-۱۵- توقف و بازگشایی نماد
۸۷	۵-۱۶- اطلاعات با اهمیت
۹۰	۵-۱۷- مجامع
۹۲	۵-۱۸- نماد مشمول تعلیق
۹۳	۵-۱۹- نماد تحت احتیاط
۹۴	۵-۲۰- کارگزار ناظر
۹۴	۵-۲۱- هزینه معاملات
۹۶	۵-۲۲- پیام ناظر
۹۶	۵-۲۳- صف خرید
۹۶	۵-۲۴- صف فروش
۹۷	۵-۲۵- گره معاملاتی
۹۸	۵-۲۶- سود هر سهم
۹۸	۵-۲۷- نسبت قیمت به سود خالص
۹۸	۵-۲۸- انواع معاملات
۱۰۳	فصل ششم: ورود به بازار سرمایه
۱۰۳	۶-۱- کد معاملاتی یا کد بورسی چیست؟
۱۰۴	۶-۲- دریافت کد معاملاتی یا کد بورسی
۱۰۵	۶-۳- روش‌های معامله
۱۰۶	۶-۴- ساعات معاملات
۱۰۷	۶-۵- انواع سفارش به لحاظ شرایط قیمت
۱۰۹	۶-۶- انواع سفارش از لحاظ نحوه اجرا
۱۱۰	۶-۷- انواع سفارش به لحاظ اعتبار
۱۱۳	فصل هفتم: صکوک
۱۱۳	۷-۱-۱- ارکان انتشار صکوک
۱۱۴	۷-۱-۱- بانی
۱۱۴	۷-۱-۲- نهاد واسط
۱۱۴	۷-۱-۳- عامل فروش

۱۶۱	۱۰-۴-۵- پذیرهنویسی .....
۱۶۲	۱۰-۴-۶- عرضه عمومی حق تقدم‌های استفاده‌نشده (پذیرهنویسی عمومی) .....
۱۶۲	۱۰-۴-۷- تکمیل فرآیند افزایش سرمایه .....
۱۶۳	۱۰-۴-۸- ثبت افزایش سرمایه .....
۱۶۵	فصل یازدهم: تحلیل در بازار سرمایه .....
۱۶۶	۱۱-۱- تحلیل بنیادی .....
۱۶۷	۱۱-۱-۱- صورت‌های مالی .....
۱۷۱	۱۱-۱-۲- ارزش‌گذاری سهام .....
۱۷۷	۱۱-۲- تحلیل تکنیکال .....
۱۷۷	۱۱-۲-۱- اصطلاحات تکنیکال .....
۱۸۰	فصل دوازدهم: پیوست‌ها .....
۱۹۲	منابع .....
۱۹۲	منابع فارسی .....
۱۹۲	منابع انگلیسی .....

۱۳۵	۹-۱-۲- مزایای پذیرش برای سهامداران .....
۱۳۵	۹-۱-۳- مزایای پذیرش برای کل اقتصاد .....
۱۳۶	۹-۲- شرایط ورود شرکت‌ها به بازار سرمایه .....
۱۳۶	۹-۲-۱- پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران .....
۱۳۹	۹-۲-۲- پذیرش در فرابورس ایران .....
۱۴۲	۹-۲-۳- فرآیند اخذ پذیرش .....
۱۴۶	۹-۲-۴- هزینه‌های فرآیند پذیرش در بازار سرمایه .....
۱۴۷	۹-۳- الزامات گزارش‌دهی ناشران پذیرفته شده در بازار سرمایه .....
۱۴۹	فصل دهم: افزایش سرمایه .....
۱۵۰	۱۰-۱- اصطلاحات مربوط به افزایش سرمایه .....
۱۵۰	۱۰-۱-۱- سهام جایزه .....
۱۵۰	۱۰-۱-۲- حق تقدم .....
۱۵۱	۱۰-۱-۳- حق تقدم استفاده‌نشده .....
۱۵۱	۱۰-۱-۴- متعهد پذیرهنویسی .....
۱۵۲	۱۰-۱-۵- پاره سهم .....
۱۵۲	۱۰-۲- روش‌های افزایش سرمایه .....
۱۵۲	۱۰-۲-۱- افزایش سرمایه از محل سود انباشته .....
۱۵۳	۱۰-۲-۲- افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌های شرکت .....
۱۵۴	۱۰-۲-۳- افزایش سرمایه از محل مطالبات حال شده و آورده نقدی .....
۱۵۵	۱۰-۲-۴- افزایش سرمایه به روش صرف سهام (سلب حق تقدم) .....
۱۵۵	۱۰-۲-۵- افزایش سرمایه به روش سود انباشته و مطالبات حال شده و آورده نقدی .....
۱۵۵	۱۰-۳- قیمت تئوریک سهم، بعد از افزایش سرمایه .....
۱۵۶	۱۰-۳-۱- قیمت تئوریک بعد از افزایش سرمایه از محل سود انباشته و تجدید ارزیابی دارایی‌ها .....
۱۵۷	۱۰-۳-۲- قیمت تئوریک بعد از افزایش سرمایه از محل مطالبات حال شده و آورده نقدی .....
۱۵۷	۱۰-۳-۳- قیمت تئوریک بعد از افزایش سرمایه به روش صرف سهام (سلب حق تقدم) .....
۱۵۷	۱۰-۳-۴- قیمت تئوریک، پس از افزایش سرمایه از محل سود انباشته و مطالبات حال‌شده و آورده نقدی .....
۱۵۸	۱۰-۴- رویه اجرایی افزایش سرمایه .....
۱۵۹	۱۰-۴-۱- تعیین معافیت یا شمول ثبت .....
۱۶۰	۱۰-۴-۲- دریافت مجوز افزایش سرمایه از سازمان بورس و اوراق بهادار .....
۱۶۱	۱۰-۴-۳- برگزاری مجمع عمومی فوق‌العاده .....
۱۶۱	۱۰-۴-۴- تایید آگهی پذیرهنویسی سهام .....

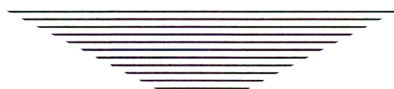
در حال حاضر، بورس نیویورک بزرگ‌ترین بورس دنیا از لحاظ حجم و ارزش معاملات است و کمتر کشوری وجود دارد که مکانیزم بورس اوراق بهادار در آن جاری نباشد.

برای سرمایه‌گذاری در بورس چه باید کرد؟ برای آن‌که هر فرد (حقیقی و حقوقی) بتواند از مزایای ورود به بورس بهره‌برد، در ابتدا باید کد معاملاتی یا کد بورسی را دریافت کند. این اولین گام در ورود به بورس یا به تعبیر دیگر بازار سرمایه است. پس از دریافت کد بورسی، فرد می‌تواند به کمک یک کارگزار به خرید و فروش در بورس بپردازد.

با توجه به افزایش روزافزون تمایل عموم افراد جامعه به سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه و به تبع آن پررنگ‌تر شدن نقش این بازار در توسعه اقتصاد کشور، نیاز به ایجاد آگاهی در مورد مسائل پایه‌ای بازار سرمایه بیش از پیش احساس می‌شود. در این کتاب سعی شده است تا نکاتی کاربردی برای سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه به زبانی ساده و در عین حال اصولی آورده شود.

فصل اول

کلیات

نظام مالی

سیستم مالی هر کشور به‌طور معمول از سه بخش بازار پول^۱، بازار پوشش ریسک و بازار سرمایه^۲ تشکیل شده که با توجه به سیاست‌های هر کشور، ممکن است تمرکز بر یکی از این بازارها بیشتر باشد. برای مثال، در کشور آمریکا بازار سرمایه (بورس) اهمیت بیشتری نسبت به بازار پول دارد و بخش عمده تامین مالی به کمک این بازار انجام می‌گیرد، این در حالی است که در کشور آلمان بازار پول نقش بااهمیت‌تری در تامین مالی اقتصاد برعهده دارد. آنچه در این بازارها دادوستد و معامله می‌شود، ابزار مالی^۳ نام دارد که هر بازار، ابزارهای خاص خود را دارد. هر سه این بازارها، علاوه بر ابزار مالی، نهاد مالی^۴ و نهاد نظارتی مخصوص به خود را نیز دارند. نهاد مالی به شرکت‌هایی می‌گویند که به ارائه خدمات در بازارهای مالی پرداخته و زیرنظر

1 - Money market

2 - Capital market

3- Financial instrument

4 -Financial institution

یک نهاد ناظر فعالیت می‌کنند. نهاد ناظر نیز یک شخصیت حقوقی است که با وضع قوانین و مقررات و نظارت بر اجرای صحیح آن، به داشتن بازاری شفاف و کارآمد کمک می‌کند. در ادامه، در مورد این سه بخش از نظام مالی و اصطلاحات مربوط به آن‌ها توضیح داده شده است.

۱-۱- بازار پول

بازار پول برای انتقال وجوهی به‌عنوان بودجه اضافی کوتاه‌مدت از افراد، شرکت‌ها و واحدهای دولتی به واحدهای اقتصادی‌ای ایجاد شده است که نیاز مالی کوتاه مدت دارند (Saunders, Corentt, 2011:141). در این بازار، پول و ابزارهای دیگری که مشابه آن هستند، برای مدت زمانی کمتر از یک سال مبادله می‌شوند. به‌عبارت-دیگر، در بازار پول، ابزارهای مالی کوتاه‌مدت میان فعالان اقتصاد دادوستد می‌شود که ویژگی مهم آن، کم بودن ریسک عدم‌بازگشت و نیز نقدشوندگی بالا است. فعالیت اصلی این بازار استفاده از ابزارهایی است که به اشخاص و نگاه‌های تجاری این امکان را می‌دهند که به سرعت نقدینگی خود را به میزان مطلوب افزایش دهند. فعالان این بازار افراد حقیقی و حقوقی هستند که نقدینگی مازاد خود را از طریق واسطه (بانک‌های تجاری^۱) با سررسید کوتاه‌مدت، در اختیار افرادی قرار می‌دهند که برای انجام فعالیت‌های خود نیازمند تامین نقدینگی هستند. در بازار پولی ایران، بانک مرکزی نقش نظارتی داشته و بانک‌های تجاری از انواع نهادهای مالی آن به شمار می‌روند که نقش واسطه برای مبادله پول بین اشخاص را بر عهده دارند. به-عنوان مهم‌ترین و ملموس‌ترین ابزار مالی در این بازار، می‌توان از وجه نقد نام برد.

۱-۲- بازار پوشش ریسک

بازار پوشش ریسک یا همان بازار بیمه^۲، بازاری است که در آن یک شخص حقوقی که همان بیمه‌گر است، طبق قراردادی، متعهد می‌شود که زیان احتمالی طرف دیگر

1 - Commercial bank

2 - Insurance market

قرارداد که بیمه‌گذار نامیده می‌شود و می‌تواند شخص حقیقی یا حقوقی باشد را جبران نماید. در این بازار، ریسک بیمه‌گذار تحت شرایطی مشخص به بیمه‌گر منتقل می‌شود. قراردادهایی که در این بازار منعقد می‌شوند، موضوعات، شرایط و مدت زمان متفاوتی دارند. نهاد ناظر در بازار پوشش ریسک ایران، بیمه مرکزی بوده و شرکت‌های بیمه نیز نهاد مالی فعال در این بازار هستند. البته، صندوق‌های بازنشستگی نیز در این حوزه قرار می‌گیرند با این تفاوت که زیر نظر بیمه مرکزی نیستند. از ابزارهای مالی در این بازار می‌توان به انواع بیمه‌ها همچون بیمه حوادث، بیمه حمل‌ونقل، بیمه بازنشستگی و ... اشاره کرد.

۱-۳- بازار سرمایه

بازار سرمایه، بازاری است که در آن اوراق بهادار شامل سهام شرکت‌ها و انواع اوراق بدهی، با سررسید بیش از یک‌سال معامله می‌شوند. ناشران اوراق بهادار در بازار سرمایه، شرکت‌ها و دولت‌ها بوده و سایر افراد حقیقی و حقوقی جامعه، تامین-کنندگان اصلی منابع برای خریداری این اوراق بهادار هستند (Saunders, Corentt, 2011:6). بنابراین، بازار سرمایه یا بورس، به‌عنوان بازاری برای تامین مالی بلندمدت شناخته می‌شود و مبادلات در این بازار سررسیدی بیش از یک سال دارند. وظیفه اصلی بازار سرمایه جمع‌آوری منابع مالی اندک و پراکنده افراد حقیقی و حقوقی و اختصاص آن به واحدهای متقاضی تامین مالی، در بستری قانونمند و شفاف است. به زبان ساده، بازار سرمایه یا بورس، بازاری سازمان‌یافته است که در آن، افراد می-توانند به خریدوفروش انواع ابزارهای مالی منتشرشده در این بازار، با قوانین و نظارت خاص بپردازند. کارکرد اصلی بورس، کمک به تامین مالی اقتصاد و فراهم کردن امکان نقدشوندگی اوراق بهادار است و در کنار آن، شفافیت اطلاعاتی، ارزش-گذاری منصفانه، ایجاد رقابت سالم و جمع‌آوری سرمایه‌ها و نقدینگی، برای به-کارگیری آن در فعالیت‌های اقتصادی، از سایر وظایف این بازار است.